

Kas teadsid, et ...?

- Eesti mullad on tekke ja omaduste põhjal jaotatud 22 mullatüübiks.
- Eesti mullastik on piirkonna levinumate muldade järgi jaotatud 8 mullastiku valdkonnaks ja 20 allvaldkonnaks ning 116 agromullastikuliiks mikrorajooniks.
- Eesti maismaast on maaparandussüsteemidega kaetud umbes $\frac{1}{3}$, sellest 640 000 ha on rajatud põldude kuivendamiseks.
- Maaparandussüsteemide veejuhtmete pikkus on üle 92 000 km, sellest kuivenduskraave 67 500 km.
- Huumus on tumedat värvi (pruun, must) hästi peenestunud amorfne keeruka keemilise koostisega orgaaniliste ühendite kogum, mis on tugevasti seotud mulla mineraalosaga. Parasniiskete muldade huumuses on keskmiselt 58% süsinikku ja see on võetud mulla huumusesisalduse kaudse määramise aluseks.
- Väga tähtis osa mulla orgaanilise aine lagundamisel on vihmaussidel, kes võivad aasta jooksul oma seedetraktist läbi lasta 25–40 tonni mulda hektari kohta. Vihmausse on maailmas üle 3000 liigi, Eestis 13.
- Parasniiskesse mulda sattunud orgaanilisest ainest ja süsinikust jääb vastupidava huumuse koostisse ainult (5)10–15%, ülejäänud osa lagundab mullaelustik ja selle tulemusena vabanevad toitained mulda.
- Eesti viljaka põllumulla huumushorisoni 10 cm-ne kiht suudab 1 m² kohta endas kinni hoida 25–30 liitrit vett.

Leostunud gleimuld – MÄRG RIKKUS

AASTA
MULD
2024

Leostunud gleimuld

Mollic Gleysol (WRB)

Go

Tekst: Enn Leedu, Alar Astover
Kaart: Priit Penu, Tambet Kikas

Fotod: Priit Penu, Endla Reintam, Enn Leedu
Väljaandja: Eesti Maaülikool, 2023

Teke ja tunnused

- On kujunenud alaliselt liigniiskel karbonaatsel lähtekivimil, kihisemine algab enamasti 30–70 cm sügavusest. Peal on toorhuumuslik või alla 10 cm tusedune turbahorisont. Profiili keskosas on pruunikas sisseuhtehorisont, mille alla jääb tugevasti gleistunud lähtekivim või lausaline gleihorisont.
- Alalisest liigniiskusest tingitud gleistumine väljendub neil muldadel sinakas- või rohekashallide laikude ohtuses. Periooditi võib parema õhustatuse tulemusena olla tekkinud ka roostepruune ja kollakaid laiike.
- Need mullad on neutraalse reaktsiooniga ja toitainerikad. Viljakus varieerub väga suurtes piirides, sõltudes lõimisest, koresesisaldusest, huumuskihi tusedusest ja kuivenduse seisust. Tüsedas toorhuumuslikus kihis on talletunud suurel hulgal orgaanilist süsinikku.

Profili ehitus

- Mullaprofiilis esineb toorhuumusliku horisondi all tugevasti gleistunud **saviakumulatiivne sisseuhtehorisont (BwG)**. Leostumisele viitab nende muldade pindmiste kihtide vaesumine vabadest karbonaatidest, mistõttu seal kihisemine puudub.
- Looduslikel aladel on pindmised horisondid nõrgalt happelised, põlluks haritutel sageli neutraalse reaktsiooniga. Sügavuse suurenedes kaovad looduslikel ja kultuuristatud leostunud gleimuldadel peaaegu kõik profiili erinevused. Leostunud gleimuldade **tüüpprofiil on (O)-AT- BwG-CG**.

Omadused ja kasutuse eripära

- Need mullad asuvad reljeefi madalamatel osadel, kus alaline liigniiskus võib olla tingitud kõrgele ulatuvast põhjaveest või kõrvalolevatelt aladelt peale valguvast pinnaveest.
- Karbonaatsel saviliiv- või liivsavimoreenil on moodustunud saviakumulatiivne horisont (BwG), vabade karbonaatide sügavemale uhtumise tulemusena on looduslikel aladel toimunud toorhuumusliku horisondi hapestumine.
- Looduslikele leostunud gleimuldadele on niitmise ja karjatamise tulemusena kujunenud liigirikad soostunud rohumaad, kus on ülekaalus kahkja tarna, madala mustjuure, lubika-pääsusilma, -hirsstarna, -jussheina jt kooslused.
- Metsas on leostunud gleimuldadele moodustunud sõnajala, angervaksa või osja kasvukohatüübi lehtpuu- või leht- ja okaspuu segapuistud (kaasikud, sanglepikud, ka kuusikud). Alusmets on liigirikas (toomingas, mage sõstar, vaarikas jt), rohurinne lopsakas ja liigirikas (paljud sõnajala- ja tarnaliigid, angervaks, seaohakas, kõrvenõges).
- Kultuurmaana kasutamisel vajavad põhjalikku kuivendust. Metsana saab neid sobiva puistu koosseisu valiku korral kasutada ka kuivenduseta, kuid metsa boniteet jääb siis madalaks. Produktiivsemad on liikuvast põhjaveest mõjutatud gleimullad, millel kasvavad sõnajala salumetsad on I-II klassi puistu boniteediga; II–III klassi boniteediga on liivsavi lõimisega angervaksa soovikumetsad. Väiksema produktiivsusega on savilõimisega osja- ja liivase lõimisega mullal väljakujunenud soovikumetsad.
- Hästi kuivendatud keskmise lõimisega leostunud gleimulla kasutamisel põllumaana võib selle boniteet ulatuda 50–55 hindepunkti. Need on head põllutüübilised haritavad maad ja sobivad hästi peamiste põllukultuuride kasvatamiseks. Kergel lõimisel ei ületa nende muldade perspektiivboniteet 35–40 hindepunkti ja nad sobivad paremini põldheina kasvatamiseks.

Leostunud gleimuldade levik Eestis

Levik ja seotus teiste muldadega

- Nad moodustavad ligikaudu poole kõigist gleimuldadest ja on ühed kõige suurema levikuga mullad Eestis. Leostunud gleimullad hõlmavad u 13% kogu muldkattest. Suurem osa neist (67%) on metsade all. Põllukultuure kasvatatakse 16%-l leostunud gleimuldadest.
- Nende suurimad levikualad on karbonaatsel lähtekivimil Pärnu-, Lääne-, Hiiumaa- ja Raplamaal.
- Leostunud gleimuldadega kaasnevad kõrgematel aladel gleistunud variandid rähksetest, leostunud või leetjatest muldadest, madalamatel aladel turvastunud küllastunud glei- ja madalsoomullad.

